

૪૫૭૩

કુધારાની કલ્પના.

વાને

“રસુન રચના.”

અસિદ્ધ કરનાર.

શ્રી સુરત “રસુન મંડળી”

માટે

મી. જી. મી.

સુરત “ખોદાણક્ષ” પ્રેસ નાશ્વાવટ.

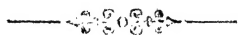
૧૯૪૭. સને ૧૯૮૧.

દીપત એક આનો.

કુધારાની કલ્પના.

ચાને

“રમુજ રચના.”

પ્યારાં વાંચનાર! એક અતિ હૃદયી, અને મોટા
શોભા સાથે મને વાંચવાને તે ખરીદ કરી, ત્યારે જરા દયા
ધરી, હૃદયપૂર્વક એવી દ્રઢી રાખજે-કે “કુધારાની કલ્પના”
કેવા પ્રકારે રમુજના આંગપર શબ્દ થાયછે જેને માટે
પોતાનો પ્યારો માણુ પારકી પિરામાં પેસારી, પોરોપકાર
પ્રુદ્ધીથી, બળવાન થઈ ગાજીજના ગરમ ગપાટા, વહારા
કોમળ કાન બેહેરા કરીને નહીં પણ ખારે-ખારાની ખુલ્લી
હવામાં ખુલ્લા કરી સાંભળવાને તતમનથી તત્પર
સાંભળજે?

વાહ! વાહવા!! શું-આપણી મન

આમણો દખાવ! કે જેમાં નવિ

નવા કામદારો, ગાયકવાડી રૂઠીએ

એટલે શું? અને અન્યાય એટલે શું?

અનરડ, અસારી માણસોએકુંભાર બન.

(૨)

હોય, તેમ ચાલતા સ્વયંચામાં સવાઈ થઈ, ગંભીરતાને
 ગંભીરતાનો દેખાવ આપી, ખીચેલાં મુલને. ધુલ મેલવવા ચત્ત
 કરેતાં નજરે પડ્યાં છે. પોતાના ખુદરતી આંગે મુલી અને
 ફાલી નઈ-ગગનમંડળમાં ઘુસતાં અગતમંડળની ગરમ
 હવાનો ઝોાધો છતી રાજ નહીં. પાણુ રાજ થઈ ગાજ
 ચેલાં ગમાર જૈવાં બની ઠી! સમસ પંચતી સમક્ષ ઈનમા-
 ના મારગ એક હસમુખા અને રહમુખા ચેહેરે તથા
 'રમુખરે' લખનારની કલામ આખેલખાં ચીતાર આપે છે.

ચિતારો કાડે જેમ ચીતરી છતી,
 લખનારો લખે જ્યાં નવ જાયરવી.
 છવતો નહીં! પોંચે કદી મુવેલા સાથ,
 વાંધો કેમ બીડશે તે બકરીધી બાથ.

મારાં સ્નેહીઓ! સ્નેહ શાગરનો છેડો, છેડી દતારા
 અજાતી પુરો પાછળથી કેવી હરીફાઈ, ઊંવકફાઈ, અને
 ચઢાઈ કરી રહ્યાછેકે-તેવો આજ "મારસાગર" નો પકડેલો છેડો
 ક્રીમતી અને બે મુલ ગણે છે. અરે! ચાર હશે હશે અને
 પચર લઈને ઘસે પાણુ પેલાં માયાં કુટ્યાં અને અધર
 કુટ્યાંઓનો જરા તાલ માલ ને હાલતો જુવો?

આવવા દેજો? આવવા દેજો? બોલશે નહીં?

૨૨ મુ ફરવીએ કે એક દમામથી આપણા
 ર્યા જોરા આવેલા છે! આ તારો લપકો!

(૩)

ભાઈસાહેબ! પરમેશ્વરનાં બંદા હોયતો માનજો કે તે વા
હમારી હશમુખી 'રમુજ મંડળી' તો જોડલી નરમ હતી તે
જ્યાદા ગરમ બની ગુપચુપ. જોડલીમારી, તેમના નાટક
સાંભળવાકાન ખુલા ફીધા.

જ્યોત્તાહરાં હંગ બજો! ભાઈજો! મું મુખીજ
ઠાકમાઠ કે આપણે તો જોઈને જનસંકોરા ચઢાવી
જઈએ! આસરે જ્યંસી માણસોની ભરચક ગીરદીમાં સેડીર
તો કંઈ દાડુ છોલાવી, અને પેલાં જાંમલી રંગના કાચલા
ચોળાની—ખોલાની હાથમાં એક સલગાવેલો કાકડો લ
એરંડીઉ પુરતો, સભા સામુ ધુરતો, નાચવા કુદવા અને
ગાવા લાગ્યો (નીચેમખાણે.)

(રાગ—સનગાર સુતારે સહવારનો—એ)

કોઈથી હું નહીંરે કરવાનો—એવાર.
સીતેર માઈ એસી માઈ, માઈ એક હજાર;
સોગત આપુ સાચા સહને હું છું મોલ્લેદાર—કો
હાથ કરું હું બાથ બીડીને દાંત દઉં બનીસ,
નામ કરું હું સહની આગલ, પાડી મોઠીચીસ—કો
જો બને નહીં ધારું માઈ તો લઉં જોગીવેસ
બીરી ડોકરાં બારણે બાંધુ, જાઉં જોરીન

ધરણ વાંચનાર! આ વેળા આ

ખુશદુમાં લેહેરતીહતી, જેવો આપણા ના.

(૪)

ચીકસ જોઈ એકે અવાજે પીટ પીટ પીટ હુરે! પીટ પીટ પીટ હુરે! કરી તેને એવી જબરી ઠંક આપવામાં આવી કે આપણા નાચવા નીકલેલા મોહલેદાર દરમાં ધુસી જઈ બુસીનો ખોરાક હાંસલ કરવા લાગ્યાં. “પણ આ બધી સાબાસી કોને?” વાંચનાર શું બોલે, પણ હું કહુંચકે આ બધી સાબાસી તો આપણા નાહનકડાં ચીલબુલીઆં પોરીએનેજ હોજી? હાં બાઈ!

જેયાં જેયાં તમારાં ટોલને ટપ્પા મોહડાના ગપ્પા! અને અરધા—સપ્પા! જરા ઝપા ઝપીના હાથ ચાલશે ત્યારેજ આ સુખી સમંસને સ્વાધન થાશે, પણ કંઈ હરકત નહીં હાલતો બજાવતાં રહેો મારાં બાવલીઆં! તમેને પણ સવારમાં દાંત ઘસવા ખાતર ખપમાં લઈ, દાંતપર ઘસી બે ફાકકરી ફેંકીશું. મગરૂર દીલના માનવીઓ એમ દીલમાં લાવસોજ નહીં કે અમલ્યની જ્ય કરીએ, પણ તેમ તમારા હાકડાં ખરાબર લુલાં થયાં વિનાં રહેશેજ નહીં. એતો જધારે થાકશે ત્યારે પાકશેજ, નહીં તો હમારૂં પાસેર આઠાનું પલાસ્ટર તમારે માટે હમેસાં જરીજ છે.

પ્રકણ બીજું:

અક્રલના દુસમનો! અને અજ્ઞાસનાં છીલતાંઓએ જે એકી દનત અક્રલ વાપરી નવા ધારા પ્યારાં કરીને પકડાં છે, તે ક્રિયા તેમનાં આગલા વખના ગ્રથો ઉઠાવી તદનાં વાસનાં હાલની સુધરેલી રૂઠીમાં ભુડે મોડે ચાલુ મોટાઈ માને છે? ‘છત નોનસન્સ’ એમા પણ મોટી લડાઈ બડાઈના બીયાં છાંટી તેનાં ગ્રાડ લેવે છે. પણ સમજનાં છોકરાં રમજનાં

(૫)

થઈ કુટાતાં કુટાતાં અને લુટાતા પાણુ દેકાણુ આપવા તેમણે પાપી દીલ આનાકાની કરતું કળવામાં આવે છે આ લોકો ન્યાયમાં અને નીતિમાં એવાં તો પ્રપંચ અને પ્રવિનમાં પોરેસર થઈ પડ્યાં છે કે જેની કીમત બજારમાં થું કે ખપાટીઆના ચકલામાં પણ પુરી પડે નહી, તેમ નિતીનાં મારગથીતો તેમનાં મગજ અરથો અરથ સડી ગયાં હોય એમ સ્પષ્ટ જણાયાયિનાં રહેતું નથી.

એક અમુલ્ય માણસ પોતાની હલકાઈ વિધ્યાથી, અને તામોશ ગુણનાં હેડ સ્વભાવથી, કોડીની પણ કીમતમાં ગણા તો નથી કેમકે એવાં મગજોનાં માંથા ચીરનારા, તેમનાં વિચારોથી ખાલ બાંધતાંજ રહેછે.—કમ સમજનાં જ્યાં સુધી હમારી જોડેની અકલ અમલમાં આણુવા પેં પું કે તે પું કરી કે દાહીઆની કીમતમાં લાવી પડ્યી પુજા ભણી, પાંજરા ખાતે રવાને કરવાં હમારી કલ્પનાં સકિત ભકિતથી સંજાની જોરાવર છે.

“ધુવારાના બચક બાંધવા” અને જ્યાં હોય ત્યાં ઉતરી પડના અરધીઆં પુરશે નમુનાનાં કમ જવાં છે, કે તેઓનો સર્વપૂરમાં તો નહીં પણ લંડન જેવાં મોટા સહેરમાં સારે માન તેમજ મરતબો વધારવા માટે મોકલી આપવા જોઈએજ કેમકે તેઓની પાહાડી અકલ જોડાનાં બકલમાં ખેસારવા માટે ઉપયોગી તેમજ જરૂરની છે. “નવે દહાડે નવી મોહોકાણુ, અને માર થોકથી કાંડીજન” રહતી

પર મામેરૂ કારી, ગધેડાની પીઠપર નાખતે

કુન્યાનાં દોંડીઆ ભેગાકરી ભારે ભપકામાં—

કરતાં, બે ચાર ચોરીઓ કે મોહોલામા રખાડી છે

(૬)

આપે છે. આવો કડંગો તેવો તો આરામચત્તે હોતો ત્રિકારથી હાસ્યમાં ગણી કાઢાડી, છારી વાલવાને આંખ આગલ કાંન કરતાંજ આવ્યા છે. વલી બહુસાઈના બહારા જીવાતો ગરવ ધરી, બહુસાઈના બહુસાઈ વગાડતાં શીખ્યાં છે કે અશક્તનાં તો આક્રમી, ને હાલનાં તો ગધેડાં જોવા સ્થલાવે લુકલુકી લોકલુકી એ ચડ્યાં છે.

ફેલેવત છે કે “મારવો ઉઠર અને જોડવો કુંગર” એ રીતનાં અને એવી સમસનાં માણુશો હંકારમાં છુટા થયાં છે કે ઉઠર મારવા ખાતર આજો કુંગર જોડવા ઉતરી પડતા વાર કરતાં નથી. પણ અમારા ધારનામાં તો ગાડા નીચે નું કતરું, એક શીંગ ઉતરું. એતલે છલકાઈ મલકાઈને ફલકાઈ ગયું કે બદલજોતો આખું ગાડું જોઈયું છે માટે કંઈ ઈનામ અકામતો નહું નહીં પણ જીનુતો જોઈએ? સવાલ “લખીઆણે જીનીઆડી” વિવાહનું ખારમું કરી જાણનારા જનાવરો જેવાં આ જમાનામાં જનમીને જે મજાડ જોગ પતાં ચાલે છે તે હમારી આજની અંગરેજી ધારણમાં પાસ થયેલ અકલ તેનોની નકલ બતાવવા તાજી રહેલી છે. માટે મારા ગણીને લાણી જઈએ છીએ સમજીને સંપમાં દીન ગુજારવાં એ ઉત્તમ માણુશનું કામ છે જ્ઞાની પુરુષ હાલનાં સમા ને સંભારે તો નેત્ર નીર વહે? દેમકે સમા વીનાનું શુભ અને દામ વીનાનું દુઃખ જેવો પર પડે છે, તેવાનું દીલ ફેરીનાં ખાંડનાં સરખું થઈ જાય છે.

હંકારી માણુશો હંકારમાં ગગન ચડે છે પણ પાછલથી ને બીજા માણુશોની સહયતા એ જઈ સરણે નજી છે કે તેજ હોમને ગમ્યા છે અને તેવો તો ઉપકાર માનવાને અમારું જીવન જીવનું છે.

(૭)

સમંસ ન્યાતમાં જમવા જવા કારણ.

પિતા પુત્રી વચ્ચે પડેલો જમડો.

રાગ-મેનાવતી માતા નિર જરૂરે તારા નેનમે જો)

પીતા-પુત્રી ખ્યારી મારી, જમવા નજીક તુરે સમંસ ન્યાતમાં.

પુત્રી-મારાં ખ્યારાં પિતાજી, જમવા જમવાને મારી નતમાં.

પીતા-તારે બેઠાં તું હઠ છોડીને, કેહુરે માડું માન,

બોલન લે? હાં ભાવતાં મનને, સમજી મારી સાત પુ.

પુત્રી-જવો જવો બહાલાં પિતાજી, કીધાં કેમ અવળા વિચાર

સાસર માડું સમંસ સોબે, સમજીને મન લગાર મા.

પીતા-જાજ કાણ કરતું અહિંથી, આવીશ નહીં મુજ ઘેર,

મુંદતું થાતી પુત્રીરે મારી, જમવાથી ખાવું ઝેર. પુ.

પુત્રી-શુરે કડું હું પિતાજી મારા, સાસરીયા રિસાય,

પિયરમાં રહી મીત કરંતો, ભવમારો કેમ જાય. રા.

પીતા-આમ વિચારો ખાંધીને પુત્રી, જશેજો જમવા આજ,

નાક કપારો નિશ્ચે માડું, ખીજરે જશે લાજ. પુ.

પુત્રી-જુવો પીતાજી ન જાવું જમવા, તો કંઠ પકડશે કર,

ત્યારે લજજા જશે પુરી, સમજીએ મારો વર મા

પીતા-વર ઘરને દર સરતું, અહિં મું લેયછે ના

પિયર વિનાની પુત્રી તણોતો, મજે

પુત્રી-કેમ પીતાજી છેકજ છોડી આજ હહા

મુખ પિયરનું કામ મું આવે પતી વીના

(૮)

પીતા-ગાંડીરે થઈ છે આજ તું જમવા માટે કરે છે મન,
લુચ્ચી ઇચ્છા કેમ ધરે છે, છોડ જમવાની અગત્ય પુ.

પુત્રી-તમેજ ગાંડાં દિશો પીતાજી સાતડનો લઈ પંથ,
સાસરે મારે સમંસ શોભે તોડસે તમારાં દંત મા.

પીતા-કેમરે આવાં વેણુ કરે છે, મુકી પીતાની લાજ,
સાસરીઆનું છેકળ બોલી, જમવા જવાને કાજ પુ.

પુત્રી-જાવું જાવુંને ફર હુ જાવું સ્યાણી સમંસ જ્ઞાત,
અનેક લોકો જેમાં થયાં છે તેડીને માહરી માત. મા.

પીતા-આમ ફાટી કયાં તેડી જવાને તારીરે બોળી માત,
સત્તા શુ છે તેણી એવી જાણ જમવા કમજાત. પુ.

પુત્રી-કરશો પીતાજી તમે તેમાશું રહીશું હમારે મોશાળ
સાતડીઆમાં રહીશું કરીએ સમંસમાં સંભાળ મા.

પીતા-બેન તું બંધ કર બાલવું તારું જોડીને કહું છું હાથ
એખલો રહી સાતડમાં કરશું, આવું તમારી સાથ.—

૧—પ્રીતથી જમવા ચાલો સહ શાયરે સમંસ ન્યાતમાં
રૂઠાં પેંદરી વસ્ત્રો, ઝાલો લોટીરે જમના હાથમાં.
સમંસ સુરા બાહાદુર બંકા, બળવંત જેની છાય,
સોહ સરીખા શુરવીર સ્યાણા, લક્ષણુંડાનું કરી જાણ. પ્રીં
કરતારે લોકો ગરીબ બીચારાં જોઈ પાપીનાં ફેલ,
બાળા અટકાવ્યાં નિરદોષ નાના, રહે છે દબાઈ ફેલ પ્રીં
વીરલાં તરખર એતી ચીતમાં, જાણે છે તેના રોપ,
હાથી લડે સામ સામી રણમાં, કાહાડી ઝાડપર જોય પ્રીં

(૯)

વીદુસક—રાગ અંબેજી (દોડ.)

સુરા પુરા સમસ્યાના, સજથઈ લડવું સામા શાય,
 ખાંધો કાજા, કા'ડો પાછા, હિમ્મત રાખી બીડો ખાડ.
 પકડો ચોતી મોટી હોયતો, નાડીતો મારો સર્જક પોલ,
 માખી જવાં, સમજી લેવાં, મારી તમાંચો ફરવો ડોલ.
 ધપ્પો મારો બેઠો ખારસો, ઘેરો ઘાલો શારી પેઠ,
 લાગ મલ્ચોછી લેવા જવો, ફરી આવશે ક્યારે હેઠ.
 દાગો ચાંપો ઠાપો, છાપો, કાપો લઈને ચાકું ચોક,
 સાહી ફરવો તેના મો'ડે, રહશે ત્યારે આપણી ટેક.
 પછી બેસાડો ગદ્ધા ઉપર, અવલે મો'ડે આખી પુછ,
 ફરવો સારા શહેરની અંદર, બંદર કહીને બોલો કુછ.
 સુવરને એ સીક્ષા જાજે કેમ બગરને ખીટયું આર,
 બુટ પકડાવો કાનની કીમતી, હડ બેસ આપો એક હજાર
 થુંકો મો'પર રામંસ સરવે નાગાને એમ દઈ ફીટકાર,
 રતુજ હમારી મંડળી માંડી, નિત્યે જીવો નવિન ચિતાર

(૧૦)

જે જીવોતો સારા કામ કરજે ?

(રાગ ઈંદર સલાનો.)

મૂરખ મન વિચારથી કર્મ કર નર રડાં કામડું
રડે રડું સૌ થશે ને જગમાં ધાશે નામ.
કરવું એવું કાઢવું કે રાજે જે દીલમાં યાદ,
નહોતો પ્રભુનાં કાપથી થઈ જશે ખરખાદ.
જીવવું ધોકું જગતમાં રહી કરીએ ઝાણું વેર,
તો તેનાં પરિણામથી તેડે નહીં કો' ઘેર.
જોશે સામું સુખથી પણ દુઃખ ભરીજે દ્રષ્ટ,
રહેવું પડશે સુષ્ટીમાં એક અંગપર કષ્ટ.
માટે માનો માહેડું તો કરવાં ઉત્તમ કામ,
માન મજે ને પાન મજે કંઈ જીજે મજે વિશ્રામ.
જસ કીર્તી જીવ્યાં છતાંને મરતા સાથે હોય,
કરે જે કર્મ દુષ્ટ તેની દ્રષ્ટે નકલ જોય.

નિતી તોડી નફા શો લીધો ન્યાયથી જીધો સરમ સરમ,
વિચાર ખોયો તનથી જાણી દીધો દેખાડી ગરમગરમ.
હાય ધરમાં કુટે શીરમાં આશુ બન્યું કરમ કરમ,
ભગત બાવતો મનને સૌના છોડ્યો પારો ધરમધરમ.
અંગ ઉતાવળ ખાધીજખરકળ, થઈજાયછે નરમનરમ,
દરદ નિકલ્યું હોય શરીરે જેમ ચામ તેમ તરમ તરમ.
મજે દવાનહીં, મનદુઃખની કંઈ, મગન રહેકયાં મરમ,
ધીક શીટકાર ધણેથી, બને સાંભળી ગરમગરમ.

(૧૧)

પૈસાના સો સગા.

(જખડે કલંદર બન બન ફીરકે બંદરલોકે આતેહુ-રાગ)

પૈસા પૈસે સગા સો આવે, પાસે મળવાં પ્રિતરે,
જો નહીં હેશે ડામ કપાળે, તુરત સગાઈ શીતરે.—

દાનત ખોટી મોટી વાનોથી તે કરશે બહુ બગાઈ,

સેવા ખાતર પૈસો, કહે મુખથી મારાં ભાઇ.—

ના--આવેથી હાથ પોતાને લગશે પુર લગાઈ—દાનત

સગા હોશે તેજ આપણું બુર બોલશે.

(રાગ--માઠ-ગેરે ગમકા તનાના-એ)

જાણો સગા ન સારાં, સમજે ન પારાં, મારા કરીને મન,

બુવો દ્રષ્ટે બિચારા, છે એ નકારા, સમજે ન પારાં—મારા

દુષ્ટ કગાઈ દિલમાં ધરેર, મુખથી વહે મિહાસ,

ગરજ મરજ સાચવવાને, આવે તમારી પાસ—

જેવાં થઈ ગુણકારા, ઝેરની ધારા, સમજે ન પારાં—મારા

કાલજડું કપટી ધણુંને, તન મન આપે તેજ,

દિસે જાણે ગરીબડાં પણ, મારે પાછળથી એજ—

કર્મે એવાં કરનારાં, જાણુને કારા, સમજે ન પારાં—મા

દરેક જગ્યાએ ફેલાયેલી ચર્ચા.

(સંગ—અંધાર દુઃખ શું દાખલું.—એ)

પડ્યો પોતાર સડે કોડમાં, વળી દેશ પરદેસ;
 હલકી જણાઈ જતપડી, ધાપાં કરમનાં પેસ—પડ્યો.
 ભરમ ખુલ્યો સારી ન્યાતનો, જેહતો રે બેચસ;
 જાણુ અજાણે પિછાડતાં, નજાયે આજ તે દિન—પડ્યો.
 મોઢમ આત્મું ધામને, નામ દામ નચિન;
 તેને છુપાડું પડકમાં, ગયા કરવાને છત—પડ્યો.
 ઉંચા ગણાતાં પાતળી, ભારે ભરમ નો ભાર;
 તે પર જળ જેણે ફરવું, તેની ધાગોરે કાર—પડ્યો.
 હલકા જણાયાં જતમાં, ધરી નાચ લાઈ;
 અરથ વિનાવું શું સરે, કરે ખોરી વડાઈ—પડ્યો.
 સાત સાતને સાતમાં, જસે કાઈ દિન પ્રાણ;
 પાછળ દેહણી રહી જશે, પડશે ગલોની ખાણ—પડ્યો.
 સમસ નામનાં ધામથી, સજે સરવેને સૂખ;
 સમજી નરતો બળી ગયાં, પેટે અણધર દુઃખ—પડ્યો.
 અવતાર પાળે એ દેશમાં, ગલી કુચીને ગાંગ;
 અદરથી ગુણીજન સાંભળી, કેમ થાયુંરે આમ—પડ્યો.
 જાણે નવ દાઢ રહેતમાં, અમદાવાદીની જાત;
 તેણે ફેલાવી પડકમાં, ફરી દીવસની રાત—પડ્યો.

(૧૩)

સુખ કરતાંતો સૂળી મળી, હડી ખારી પતિજ;
 દુઃખ ઉપજવિયું અંગે, તન મનમાં રીઝ—પડ્યો.
 કહિતક થઇ ગયું કારમું, લાગ્યો પાછળ પ્રશ્યાપ,
 વિચારે દિવનાં દરદને, કરો ઈશ્વર માફ—પડ્યો.
 એમ સ્તુતી નિવારતાં, કાપે કારીરે દીન;
 ક્યારે સંધારે પ્રીતડી, થયું ભાગ્યતો દીન—પડ્યો.

લાવણી.

નહીં રહેયો છગરમાં જનન, માન ગયું સારું,
 પરદેસ પડ્યો પોકાર, કલંક એ કારું;
 સહ ધરમ ભરમતો ભાગ, ભુંડા બજવાયો,
 ગયું ગયું હડી તુજ નૂર, પુર લજવાયો;
 ધરી રહેમ દયા નહીં દિલ, દુઃખી તુજ દહાડો,
 વળી સંપ છોડી નિજ, જંપમાં દિવસ કા'ડો;
 નહીં નહીં કદી કોઈ સદી, બદી જે કરશે,
 પાપી દિલ પ્રગટ જાણુ, જરૂરતે મરશે;
 બાળી રીત પ્રીત પિઠાણુ, કરવી નહીં રહેલી,
 કોણુ કરશે પાછળ યાદ, જવું સહ મેલી;
 નવ ભુલે ગુણીજન ગુણુ, કરેલો ખારો,
 કદી મરેતો કરશે યાદ, હતો બહુ સારો;
 માટે આ વિરા છોડ, વિચાર તું ખોટા,
 એક દીન આવશે કાલ, રહેશે સહ રોતાં;

(૧૪)

ભૂંડા ભરથારની ખાયડીને

છેડા વાલવાની ફરજ.

(રાગ-અરજ સાંભળોને સરકાર એ.)

વિનયું કોને જઈ વિચાર, ધરનો ભૂંડો મળ્યો ભરથાર;
સમજે ન મનમાં સગા સ્નેહી, પ્યારાંને વહાણાં વિર,
ખાડુ જુવે જન જોલાવ્યું એવો કમ મળ્યો છે કહીર—વિં ૧
વેપારમાં છે પુરોને પાકો, હડીશો જાણે હજમ.
પકડે તે છોડે છવતાં કદી નહીં, સુવેથી જોશે નામ—વિં ૨
કામ કરે નહીં કામ કરીને, મરશે મૂવો અફલાઈ,
કામ ખુવે કંઈ ધરનાં હજારો, મારશે તે ખોટી ખડાઈ—વિં ૩
ભરમનો બપકો ખોટો કરીને મોટો ઘશે પાંચ માંહે
ફરકાર ધરે નહીં દિલમાં પોતાનાં, કમ એવાને વેદાય—વિં ૪
રોજ પડે છે જુલમ મુવાનો, મરે તો સુખી થાજી,
રાંધવાનું આપે તોલી તાલીને, પિયરમાં જઈને હું ખાજી—વિં ૫
પાણી ભરૂં નીચ પચીસ બેઠાં, પિટ્યાનાં પાંચ સાત વિર,
ઉતા કરીને તૈયાર આપું, પ્રભાતે ધુવે શરિર—વિં ૬
હવે દાકી છેક પાકી ગઈછું, જોડીને કેહવુંછું હાથ,
મોત મળે જો માઈ કે એનું, સમઈ સદા હું નાથ—વિં ૭

(રાગ—ધરો નિરંજન ધ્યાન.)

સદા કરો શુભ કામ, સમજમન, સદાકરો શુભકામ, સમ
રતો સઉ હરદમ નીનામ, ફળે સુખ સાઈ ને વિશ્રામ; સમ
અરચવું મૂરખ ૧, મલે નહીં એવાને કંઈ કામ, સમ
રાખો દિલ રામ, મળશે અચિત સ્વર્ગે ધામ; સમ
ધાટકી મ, આપશે કપાલ મહી આદામ, સમ

એ અખળાએનો ખળાપો !

- મેનાવતી માતા નીર ભર્યોરે થારા નેનમે. એ રાહ.
 પેહુલી—પડળે હાય હમારી, બધ કીધીરે, અખળા નારને.
 બીજી—મરળે એવાં પાપી, છોડી નિતી રે, રૂડાં પ્યારને
 પેહુલી—વાતછે તારી સાચીરે બેની, જાણે શું નિતી ન્યાય
 મારગ મુજે વનનાં ગેને, વસ્તીને કેમ એ આય પડળ.
 બીજી—હારે અલી ! તું ઠીકજ બોલી, બોલી મારી બે.
 માત ગઈ મુજ મુકીને જમવા, રાતા થયાં છે નેન મર
 પેહુલી—નાના બેની જીલછે તારી, રડવાતું શું કામ
 હાય નાંખો એવા નરપર, સફલ કરશે રામ પડળો.
 બીજી—પીટયાને શું જ્ઞાનરે આવે, મુવા છે ચંડાલ,
 કેમ જોરને ગુરસો બારી, થશે હાલ બે હાલ મર
 પેહુલી—વાહ ! વારે બેની તે પથુ કીધાં, સારા સારાંરે વચન
 ઘાટકી દીલના દુગીસ દાના, જાણેશું મોતી કન પડળે
 બીજી—શું કહું બેની ? એવાં નરોને, કહેતાં આવે લાગ
 દાદીમુંવા છલકાતાં ચાલે, મજુર જેવા આજ મ
 પેહુલી—પથુ તું જાણે સાણીરે ક્યાંથી, તેનાં ધરની રી
 અખળા પોતાની ધરમા રહે, રાખે કેમ હમપર કીટ મર
 બીજી—હા-હા ! અલી બેન જીલી હુ પથુ, કહેવાને એક વા
 વિવાહની તે વરશી વાલે, વળતી જમાડે જાત મર
 પેહુલી—સાખાસ તુંને સાચુંવદી ત્રીરાં સરખાં બોલ
 અકકલનાં આડાથઈ ચાલે, મંજી તોલ પડળ

બાહેર

—૪૬૬—

નિચે લખેલી ચોપડીઓ ૨

પોળમાં ગોસાંધળના મં

પાસેથી રોકડો ફી

—૪૬૭—

દીલમ્મનગાયન, પાકશાસ્ત્ર

તીમાં) ગરખાવળી, સ્ત્રી મનોરં

હેલીથી તે પાંચમી સુધીના અર્ધ

આ ચિત્રાપ ખીજ વાળી ખેરી જ

શા. મોહ

